

Gençlik ceza davalarının temel özellikleri hakkında bilgilendirme

Suç şüphelisi¹ olarak ceza davasının ana esaslarıyla nasıl yürütüldüğü hakkında bilgilendirilmeniz gerekmektedir. Bu genel bilgilendirmenin amacı, size ve ebeveyninize/yasal temsilcinize² gençlik ceza davasının içerikleri ve nasıl seyrettiği hakkında genel bilgiler vermektir. Burada açıklanan konuların bazıları sizin davanıza uymayabilir. Sizin veya ebeveyninizin/yasal temsilcinizin başka sorularının olması halinde ya da davanız için önemli olan bir şeyi bize bir şeyler bildirmek isterseniz müdafinize (avukatınıza), savcılığa veya yetkili polis karakoluna başvurunuz. İddianameyi almışsanız dava hakkındaki sorularınız için gençlik mahkemesinde³ de başvurabilirsiniz. Davanın tüm seyri boyunca gençlik mahkemesi yardım teşkilatından (bunun için bkz. aşağıda No. 3.) tavsiye ve yardım alabilirsiniz.

1. Hazırlık soruşturması ne zaman başlar?

Bir suç işlediğinizden şüpheleniliyorsa savcılık ve emniyet müdürlüğü hakkınızda bir hazırlık soruşturması başlatacaktır. Suç anında **ergen yaşında** iseniz (yani 14 ile 17 yaşları arasındaysanız, 17 dahil) hakkınızda gençlik ceza hukuku uygulanır. Gençlik ceza hukukunun amacı öncelikli amacı sizi cezalandırmak olmayıp sizi işlediğiniz suç hakkında düşünmeye sevk etmek ve her şeyden önce başka suçları işlemenizi engellemektir. Şayet suçun işlendiği sırada **genç yetişkinlik döneminde** iseniz (yani 18 ile 20 yaşları arası, 20 dahil) belli şartlar altında, örneğin suçun işlenmesi anında kişisel gelişiminiz bakımından ergenlere denk olmanız veya işlenen suçun tipik bir gençlik hatası olması halinde sizin için de hala aynı şekilde gençlik ceza hukuku geçerli olur.

Gençlik ceza davaları için çoğunlukla yetişkinler hakkında yürütülen ceza davaları için geçerli olan kurallar geçerlidir. Savcılık ve emniyet müdürlüğü bu esnada size isnat edilen suça açıklığa kavuşturmaya yardımcı olabilecek tüm hususları kendiliklerinden soruşturmak zorundadır. Bunlar **hem aleyhinize hem de lehinize** olan unsurlar olabilir. Hakkınızda yürütülen tüm soruşturma işlemlerinde **orantılılık esasına** uyulmak zorundadır. Bu ise yalnızca haklarınıza en az ölçüde müdahale eden ve bu esnada mümkün olan diğer tedbirlerle aynı başarı şansına sahip olan işlemlere müsaade edildiği anlamına gelir.

¹ Bu bilgilendirme formunda daha iyi okunabilirlik amacıyla sadece eril form kullanılmıştır. Ancak bununla genel olarak tüm cinsiyetler ve cinsiyet yönelimleri kastedilmiştir.

² Aşağıda "ebeveynlerden/yasal temsilcilerden" bahsedildiğinde bununla hep **sizin velileriniz** de kastedilmektedir.

³ Yerel mahkemelerde gençlik mahkemeleri gençlik hâkimlikleri ve gençlik jüri mahkemeleri, eyalet mahkemelerinde ise gençlik daireleridir. Aşağıdaki açıklamalarda gençlik mahkemelerinden bahsedildiğinde bu, gençlik ceza davalarında davanın yetişkin mahkemesinde açıldığı nadir durumlarda genel olarak bu mahkeme için de geçerlidir.

2. Suç şüphelisi olarak hangi haklara sahipsiniz?

Savcılık davanızın mahkemeye gelmesi konusunda henüz karar vermeden önce **şüpheli sorgulamasında** size isnat edilen suç hakkında bilgi vermeniz için size imkân tanınır. En geç bu sorgulamanın başında size isnat edilen suç hakkında bilgilendirilirsiniz.

Bu sorgulamada **ifade verebilirsiniz**, ama **buna mecbur değilsiniz**. Lehinizde **delillerin toplanmasını**, örneğin diğer tanıkların ifadelerinin alınmasını **talep edebilirsiniz**.

Şayet **18 yaşından küçükseniz**: Esas olarak **ebeveyninizin/yasal temsilcilerinizin** sizin ilk sorgulamanızdan önce size isnat edilen suç ve bunun yanı sıra bu konuda **sizinle aynı kapsamda bilgilendirilmeleri** gerekmektedir. Ebeveyniniz/yasal temsilcileriniz de aynı **sizin gibi ifade verme, soru sorma ve taleplerde bulunma haklarına sahiptirler**.

Sorgulamada söylediğiniz her şey tarafınızca imzalanması gereken bir yazılı tutanağa kaydedilir. Bu tutanağı sorgulamanın sonunda tamamen okuyarak verdiğiniz ifadenin doğru yazılıp yazılmadığını kontrol etmelisiniz. Bunun yanı sıra savcılığın veya polisin **sorgulamanızı video kamera ve mikrofon** aracılığıyla kaydetmesi de mümkündür. Sorgulamanız kaydedilirse kayıtların dosyayı inceleme yetkisine sahip kişilere verilmesine itiraz edebilirsiniz. Kaydın muhafazaya bırakılması veya kopyalarının dosyaya bakma yetkisine sahip yerler dışında başkalarına verilmesi, yalnızca sizin onayınızla mümkündür.

Şayet **18 yaşından küçükseniz**: Ebeveyninizin/yasal temsilcilerinizin katılmalarına engel bir neden yoksa **sorgulamada ve diğer soruşturma işlemlerinde size refakat etmelerini sağlayabilirsiniz**.

Bunun istisnaları, örneğin ebeveyninizden/yasal temsilcilerinizden birine uygun bir süre içinde ulaşılamaması veya onların da size isnat edilen suça katılmış olma şüphesi altında olmaları durumunda geçerlidir. Bu durumda, esas olarak sizin kendinizin seçebileceği ve **en az 18 yaşında olup** sorgulamanızda ve diğer soruşturma işlemlerinde size refakat edecek olan diğer bir **güvendiğiniz** kişinin bilgilendirilmesi gereklidir.

Siz veya ebeveynleriniz/yasal temsilcileriniz her zaman **maliyetleri kendiniz üstlenerek kendi seçiminiz olan bir müdafî avukatı** görevlendirebilir ve ondan destek alabilirsiniz.

Kanunun müdafî avukatı zorunlu kılması halinde ve siz ya da ebeveynleriniz/yasal temsilcileriniz kendi seçiminiz olan bir müdafî avukat tutmamışsanız normalde size ilk sorgulamanızdan önce avukatlık barosundan **zorunlu müdafî** olarak adlandırılan bir avukat - sizden talep gelmesede dahi - mahkeme tarafından zorunlu olarak atanır. Siz kendiniz de belli bir baro avukatını (zorunlu müdafî) önerebilirsiniz. Bu durumda müdafî avukatın sorgulamanıza katılabilmesi için sorgulamanızın uygun bir süreliğine ertelenmesi gerekecektir. **Baro avukatının masrafları** öncelikle devlet hazinesi tarafından üstlenilir. Hüküm giymeniz durumunda daha sonrasında bu masrafları sizin ödemeniz gerekebilir.

Müdafî avukat, örneğin isnat edilen suçun özellikle ağır olması veya bir gençlik cezasının beklenmesi durumunda gerekli olabilir. Bundan bağımsız olarak istediğiniz zaman baro avukatının görevlendirilmesini polis veya savcılık nezdinde yazılı olarak talep edebilirsiniz. Bu durumda mahkemenin veya en azından geçici olarak savcılığın sorgulamanızdan veya olası bir yüzleştirmeden önce talebiniz hakkında karar vermesi gerekir.

Siz veya savunmanızla görevlendirdiğiniz avukat veya size zorunlu müdafî olarak tahsis edilen bir baro avukatı, soruşturmanın mevcut durumu hakkında bilgi sahibi olmanız için en geç soruşturmanın tamamlanmasından önce **dosyanızı inceleyebilirsiniz**.

3. Gençlik mahkemesi yardım teşkilatının katkısı (ceza davalarında gençlere yardım)

Gençlik mahkemesi yardım teşkilatı, gençlik dairesinde çalışan sosyal hizmetler çalışanlarından oluşur ve normalde ilk sorgulamanızdan önce - en geç bundan hemen sonra - size isnat edilen suçlar ve hazırlık soruşturması hakkında bilgilendirilir. Gençlik mahkemesi yardım teşkilatı çalışanı sizi bir görüşmeye çağırır ve özellikle sizin yaşam ve aile durumunuz, o ana kadarki hayat hikayeniz ve sizin şahsınız hakkında önem taşıyan her türlü durum hakkında bilgi edinmek için sizinle konuşur. Bu görüşmenizde ebeveynleriniz/yasal temsilcileriniz size eşlik edebilir. Gençlik mahkemesi yardım teşkilatı çalışanı bu görüşme hakkında savcılığa ve hakkınızda dava açılınca gençlik mahkemesine rapor verir. Bu husus, size isnat edilen suç hakkında konuşmak istemeniz durumunda da geçerlidir, çünkü gençlik yardım teşkilatı çalışanları bu konuda mesleki gizlilik yükümlülüğüne tabi değildir.

Burada özellikle amaçlanan, size isnat edilen suça karşı en iyi şekilde nasıl tepki gösterileceğini anlamaktır. Bu esnada ayrıca gençlik mahkemesi yardım teşkilatının desteğine başvurulup başvurulmayacağı veya dava açılmasını ve ceza verilmesini gereksiz kılacak işlemlerin yapılamayacağı incelenir. Bu nedenle gençlik mahkemesi yardım teşkilatının raporunun esas olarak dava açılmadan önce savcılığa verilmiş olması gereklidir.

Gençlik mahkemesi yardım teşkilatının bunun haricindeki görevlerinden biri de size davanın tüm seyri boyunca, durumunuzun ve vakanın koşullarının gerektirdiği şekilde danışmanlık yapmaktır.

4. Savcılığın kararı: Davayı düşürmek ya da dava açmak?

- En geç polis soruşturmalarının tamamlanmasından sonra davanız savcılığa devredilir. Savcılık ise şimdiye kadar olan soruşturma sonucunu değerlendirir. Savcılık **suçu sizin işlemediğiniz** ya da sizin suç işlediğinizin muhtemelen ispat edilemeyeceği sonucuna varırsa dava **düşürülür** ve normalde dava böylelikle sona ermiş olur.
- Hatta savcılığın sizin **suçlu olarak değerlendirilmeniz gerektiği** kanısında olması durumunda dahi bu soruşturmanın size karşı kesinlikle dava açılmasına yol açacağı anlamına gelmez. Savcılık aşağıda örnek olarak belirtilen belli bazı durumlarda davayı düşürmeye de gidebilir:
 - savcılıkta veya poliste ve hatta bazen gençlik hâkimliğinde yapılan bir görüşme çerçevesinde size ihtar verilecek bir ihtar karşılığında,
 - verilen hasarın giderilmesi veya fail - mağdur uzlaşması koşuluyla,
 - gençlik mahkemesi yardım teşkilatında yapılacak bir görüşme veya gençlik mahkemesi yardım teşkilatının uygun tekliflerinden yararlanmak isterseniz,
 - çalışma hizmetlerini yerine getirme koşuluyla,
 - uygun bir eğitim tedbirinin halihazırda uygulanmış veya başlatılmış olması,
 - ve ayrıca isnat edilen suçun düşük bir önem taşıması halinde.
- Aksi halde savcılık gençlik mahkemesinde **dava** açar. Bunun ardından gençlik mahkemesinin ana duruşmanın yapıp yapılmayacağına karar verir.

Hakkınızda dava, yalnızca size isnat edilen suçun kapsamlı şekilde araştırılıp açıklığa kavuşturulması ve hukuki değerlendirilme sonucunda **büyük ölçüde bir olasılıkla** kanıtlanabileceği durumda açılır.

5. Hakkınızda dava açıldı - sonra ne olur?

İddianamenin gençlik mahkemesine ulaşmasından sonra, bu mahkeme, şimdiye kadarki soruşturma durumuna göre hakkınızda haklı olarak dava açılıp açılmadığını tarafsız bir bakış açısıyla inceler. Gençlik mahkemesi size ve gerekirse ebeveyninize/yasal temsilcilerinize de iddianameyi tebliğ eder (yani resmi olarak ulaştırır) ve iddianamede size isnat edilen suç hakkında cevabi görüş bildirmeniz ve ayrıca münferit delillerin toplanması talebinde bulunmanız için size bir süre tanır. Müdafî avukatınız ya da müdafî avukatınız yoksa normalde siz kendiniz de mahkemede dava açıldıktan sonra dosya inceleme talebinde bulunabilirsiniz.

Davanın açıldığı tarih ile ana duruşmanın yapılacağı tarih arasında örneğin:

- henüz yapmadıysanız, mümkün olduğunca çabuk bir şekilde gençlik mahkemesi yardım teşkilatı çalışanı ile irtibata geçebilir ve onunla örneğin bir özür yazısı yazabilir veya mağdur tarafın hasarını giderebilir veya gençlik yardım teşkilatı tekliflerine katılmaya ilişkin görüşebilirsiniz.

- o ana kadar bildirilmemiş olan tanıkları yazılı olarak beyan edebilir veya belki de bu kişileri duruşmaya getirebilirsiniz,
- henüz yapılmamışsa ödemesini kendiniz yapacağınız bir müdafî avukat tutabilir ya da bir baro avukatı talep edebilirsiniz.

6. Ana duruşma nasıl seyreder?

Mahkemenin davayı kabul etmesi ve ana duruşmaya gidilmesi halinde normalde ana duruşmadan birkaç hafta, en geç ise bir hafta önce size duruşma tarihini bildiren bir mahkeme celbi gönderilir.

Ana duruşmaya gelebilirsiniz ve gelmek **zorundasınız!**

Özürsüz olarak gelmezseniz mahkeme **polisini sizi alması** ve duruşmaya getirmesine karar verebilir. Mahkeme münferit vakalarda, gönüllü olarak gelmemeniz nedeniyle hakkınızda **tutuklama kararı** çıkarabilir ve mahkeme tarihine kadar sizi hapiste tutabilir.

Mahkemeye sizin haricinizde ayrıca diğer kişilerin yanında normalde bir ya da birden fazla hâkim, bir savcı, gençlik mahkemesi yardım teşkilatının bir temsilcisi ve sizin avukatınız (tutmuşsanız ya da size mahkeme tarafından tahsis edilmişse) katılır.

Şayet 18 yaşından küçükseniz: Esas olarak **ebeveynleriniz/yasal temsilcileriniz de mahkeme duruşmasına katılabilir**. Şayet istisnai bir durumda mahkemeye katılmaktan men edilirlerse ya da kendilerine geçici bir süre ulaşılamazsa mahkeme, 18 yaşın üzerinde olan diğer bir güvendiğiniz kişinin duruşmada hazır bulunmasına müsaade eder.

Eğer **size isnat edilen suçun işlenme anında 18 yaşından küçükseniz** mahkeme duruşması normalde kamuya kapalı olarak, yani izleyiciler ve medya olmadan gerçekleşir. Sizin ya da sanıklardan birinin 18 yaş ve üstü olması halinde ana duruşma esas olarak kamuya açık olarak görülür. Bu durumda mahkeme sizin veya sizinle birlikte sanık olan kişilerden birinin çıkarlarını korumak için duruşmayı kamuya kapalı olarak yapabilir ve bunu siz kendiniz de talep edebilirsiniz.

Mahkeme duruşması normalde şu şekilde seyreder:

- Tanıklara, doğruyu söylemekle yükümlü oldukları bildirildikten ve tanıklar geçici olarak mahkeme salonundan gönderildikten sonra hâkim sizin **kişisel bilgileriniz hakkında birkaç soru** sorar. Bu soruları (en azından adınız, adresiniz, doğum tarihinizi) doğru olarak cevaplandırmak zorundasınız. Sonrasında savcı iddianameyi okur.
- Bunun ardından hâkim sizi **susma (ifade vermeme) hakkınız** ve diğer konulara ilişkin bilgilendirir. İfade vermeye hazırsanız ve hazır olduğunuz sürece size isnat edilen suçun meydana gelişini kendi bakış açınızla anlatabilirsiniz. Hâkim veya hâkimler ve davaya katılan diğer kişiler de size soru sorabilir.
- Delil toplama sürecinde gençlik mahkemesi yardım teşkilatı da gerekirse tanıkları sorgular, bilirkişileri dinler, belgeleri okur veya delilleri inceler. Siz de - ve gerekirse ebeveynleriniz/yasal temsilcileriniz - de tanıklara ve bilirkişilere sorular sorabilirsiniz. Bunun yanı sıra anlamadığınız bir şey varsa daima sormalısınız!
- Gençlik mahkemesi, **gençlik mahkemesi yardım teşkilatının temsilcisini** de dinleyecektir. O da sizin şimdiye kadar olan gelişmenize ve mevcut şahsi durumunuza ilişkin bildirimlerde bulunacaktır. Ayrıca size isnat edilen suçun ceza hukuku açısından sorumluluğunun size ait olup olmadığına ve suçun işlendiği an 18 veya daha büyük bir yaşta olup olmadığınıza, gençler için öngörülen tedbirlerin ya da yetişkinler için öngörülen cezaların uygulanıp uygulanamayacağına dair açıklama yapar. Gençlik mahkemesi yardım teşkilatı çalışanı bunun yanı sıra sizin suçlu olduğunuza dair karar çıkması halinde uygulanabilecek tedbirlerini bildirir.
- **Delil toplama sürecinin sonunda** hâkim normalde sizin gençlik sabıka kaydınızı okuyarak hakkınızda daha öncesinde de ceza davalarının ve varsa mahkûmiyet kararlarının olup olmadığını tespit eder. Gençlik mahkemesi davayı bu safhada da - olası koşullarla (bkz. Madde 7) - düşürebilir. Aksi takdirde savcı ve varsa sizin kendi müdafî avukatınız gençlik mahkemesinin nasıl bir karar vermesi gerektiği konusunda başvuruda bulunurlar. Bunun ardından size ve ebeveyninize/yasal temsilcilerinize bir şeyler söylemek ve herhangi bir başvuruda bulunmak için imkân tanınır.
- Ana duruşmanın sonunda **hâkim kararı açıklar** ve gerekçelendirir. Hakkınızda mahkûmiyet kararı verilirse hâkim son olarak sizin veya ebeveyninizin/yasal temsilcilerinizin kararı daha yüksek bir mahkemeye incelettirmek için ne tür imkânların olduğunu açıklar.

7. Mahkeme hangi kararları verebilir?

- **Beraat**

Gençlik mahkemesi, suçu sizin işlemediğiniz kanısına veya suçu sizin işlediğiniz her halükârda ispat edilemeyeceği kanısına varırsa davadan beraat edersiniz.

- **Davanın düşmesi**

Gençlik mahkemesi davayı savcılığın onayıyla henüz ana duruşmadayken dahi, gerekirse bazı koşullar altında düşürebilir. Bu durum, örneğin bir eğitim uygulaması uygulanmış veya başlatılmışsa söz konusu olur. Böylelikle ceza davası cezai kovuşturma devam ettirilmeden ve mahkeme kararı olmaksızın sonlandırılabilir.

- **Mahkûmiyet**

Ancak gençlik mahkemesi, size isnat edilen suçu sizin işlediğiniz kanaatine varırsa sizi suçlu bulur ve mevcut koşullara göre bir ceza infaz kurumunda çekilecek bir gençlik hapis cezasına kadar bir veya birden çok tedbir kararı alır. Suçun işlendiği an genç yetişkinlik döneminde iseniz (18 - 20 yaşları arası) ve gençlik mahkemesi yetişkin ceza hukukunu uygularsa mevcut suç unsuruna göre hakkınızda adli para cezası veya hapis cezası verebilir.

Gençlik mahkemesi, kişisel gelişiminiz ve suç fiiline yaklaşımınıza göre örneğin

- size bir ihtar verebilir,
- size belli bir saat miktarı çalışma talimatı verebilir,
- kamu yararına çalışan bir kuruluşa belli bir para tutarında yardım yapma yükümlülüğü getirebilir,
- bir destek merkezi çalışanının belli bir süreliğine size yardımcı olmasını sağlar veya başka danışmanlık ve destek tekliflerinden yararlanabilmenizi sağlar,
- sosyal egzersiz kurslarına katılmanızı veya mağdur ile bir uzlaşma yoluna gitmenize (özellikle de suçlu mağdur uzlaşması) karar verebilir,
- sizi dört haftaya kadar gençlik hapis cezasına çarptırabilir,
- 2 yıldan daha az bir hapis cezasına çarptırılmanız halinde infazı, gerekirse şartlı tahliye yoluyla ertelenebilecek bir gençlik cezasına çarptırabilir,
- cezanın kanuni yan sonuçları olarak, örneğin sürücü ehliyeti alımına karşı bir engel süresi kararı verebilir ya da suç aletlerine veya işlenen suç vasıtasıyla edinilmiş şeylere ("ganimet") el koyabilir.

Gençlik mahkemesi, bunun yanı sıra, **verilen karardan memnun olmamanız halinde karara karşı neler yapabileceğinizi** de size açıklayacaktır.

Tüm dava boyunca uygulanan tedbirler ve verilen kararlarla haklarınızın çiğnendiğini düşünüyorsanız bunların incelenmesine ilişkin **kapsamlı haklarınız** bulunmaktadır. buna ebeveynleriniz/yasal temsilcilerinizin hakkınızda verilen karara karşı sizin lehinize kullanabilecekleri özel kanuni itiraz yolları ve kanuni müracaat yolları da dahildir. Savcılık da hem sizin lehinize hem de aleyhinize olan kanuni itiraz yolları ve kanuni müracaat yollarına başvurabilir.

Verilen mahkûmiyet kararına karşı zamanında kanuni itiraz yollarına başvurulmazsa ya da kanuni itiraz yolları artık geçerli değilse verilen karar uygulanır.

Başka **sorularınız** mı var ya da daha fazla bilgiye mi **ihtiyaç** duyuyorsunuz?
Sizin yakınınızda da danışmanlık kurumları ve gençlik daireleri bulunmaktadır. Yetkin destek imkânlarından yararlanmaktan çekinmeyin.
Elbette yerel polis karakolunun gençlik işleri dairesi de her zaman tavsiyeler ve yardımlarıyla yanınızdadır.